

<https://doi.org/10.36023/ujrs.2021.8.3.202>

Вадим Іванович Лялько (до 90-річчя від дня народження)

1 вересня 2021 року відзначив свій ювілей відомий вчений у галузі аерокосмічних досліджень Землі, геології, гідрогеології, геоecології, геотермії, доктор геолого-мінералогічних наук (1972), професор (1986), академік НАН України (2010), заслужений діяч науки і техніки України (1997), лауреат Державної премії УРСР (1989) та України (2004) у галузі науки і техніки, Почесний директор Державної установи “Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук Національної академії наук України”.

Вадим Іванович Лялько народився 1 вересня 1931 року в м. Переяславі Київської області в родині службовців. Із 1955 року, після закінчення з відзнакою геологічного факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, його життя пов'язане з Академією наук. До 1992 року працював в Інституті геологічних наук АН УРСР, де пройшов шлях від інженера відділу гідрогеології до завідувача відділу тепломасопереносу в земній корі. Протягом 1974–1978 років був заступником академіка-секретаря, в.о. академіка-секретаря Відділення наук про Землю АН УРСР. Із 1992 по 2016 рік – директор Державної установи “Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України”, член Бюро Відділення наук про Землю НАН України. Нині – Почесний директор ЦАКДЗ ІГН НАН України.

1964 року Вадим Іванович захистив кандидатську дисертацію на тему “Формирование, оценка и прогноз изменения ресурсов подземных вод в условиях засушливой зоны Украины”, де вперше застосував новий фізико-математичний підхід – тепловологоперенос у капілярно-пористих середовищах. 1972 року захистив докторську дисертацію на тему “Исследование особенностей тепло- и массопереноса в подземных водах юго-запада Русской платформы и сопредельных регионов”. 1992 року В. І. Лялька обрано членом-кореспондентом, а 2010 року – академіком НАН України.

Учений зробив вагомий внесок у світову геологічну науку. Діапазон його інтересів – дослідження Землі, геологія, гідрогеологія, геоecологія, геотермія. У фундаментальних наукових працях Вадим Іванович обґрунтував новий напрям у науках про Землю – енергомасообмін у геосистемах, який розвивається у форматі оригінальної наукової школи. Вона розглядає енергомасообмін у геосистемах, його вплив на дуже чутливі до дії

різних природних та антропогенних факторів фізико-хімічні й біологічні механізми, які відповідають за формування спектрального відгуку природних об'єктів.

У 1986 році як завідувач відділу тепломасопереносу в земній корі Інституту геологічних наук Вадим Іванович був ініціатором створення Наукової ради АН УРСР з дистанційного зондування Землі.

Із 1992 року розпочався новий аерокосмічний етап у житті ювіляра – Вадим Іванович очолив Центр аерокосмічних досліджень Землі ІГН НАН України, створений за ініціативи Президента НАН України академіка Бориса Євгеновича Патона. Центр став авторитетною, зноюю за кордонами нашої держави організацією в галузі аерокосмічних досліджень Землі. Вийшло друком чимало книг. Фахівці Центру брали участь у спільних проєктах із зарубіжними фірмами в рамках програми “Інтеркосмос”, найактивнішу творчу участь і в першій, і у другій Національних космічних програмах України, вибороли чимало грантів (Міжнародного наукового фонду, космічних агентств Європи, Німеччини, Франції, Японії та інш.), освоїли абсолютно нові космічні технології (застосування радарної інтерферометрії, гіперспектрометрія та інш.).

В. І. Лялько досяг значних успіхів у теоретико-методичному обґрунтуванні і практичному випробуванні у виробничих умовах нових методів аерокосмічного землезнавства. Це сприяло реалізації таких найважливіших і актуальних завдань, що можуть ефективно й економічно вирішуватися для України із застосуванням інформації ДЗЗ (крім успішно активного блоку гідрометеорологічних прогнозів), а саме: забезпечення роботи космічного блоку системи екологічного моніторингу країни й окремих регіонів, прогнозування врожайності сільськогосподарських культур і пожежонебезпечності лісів, пошуки нафтогазових покладів, періодичне оцінювання стану міських агломерацій (зсуви, підтоплення тощо) та якості земель (у процесі земельної реформи); вивчення сучасних геодинамічних процесів під час реструктуризації вугільних шахт, оцінювання стану та прогнозування заходів щодо охорони рослинних екосистем з метою мінімізації негативного впливу змін клімату тощо.

Вадим Іванович опублікував понад 600 праць, з них 30 монографій. Серед його учнів багато кандидатів і докторів наук.

В. І. Лялько веде велику організаційну і педагогічну роботу. Головує в Науковій раді НАН України з вивчення природних ресурсів дистанційними методами, спеціалізованій вченій раді при ЦАКДЗ ІГН НАН України із захисту докторських та кандидатських дисертацій. Він редактор єдиного в Україні електронного періодичного видання “Український журнал дистанційного зондування Землі”, член редколегії журналу “Космічна наука і технологія” та “Геологічного журналу”; науковий керівник проєкту дослідження природних ресурсів аерокосмічними засобами в межах Національної космічної програми України. Учений є координатором ВНЗ НАН України у вітчизняному проєкті – частині Міжнародної програми “Глобальна система систем обстеження Землі” (GEOSS), Європейській програмі “Глобальний моніторинг для навколишнього середовища та безпеки” (GMES). В.І. Лялько бере активну участь у міжнародних наукових контактах, про що свідчать неодноразові виступи на різноманітних форумах, публікації в зарубіжних виданнях, гранти Міжнародного наукового фонду, космічних агентств Німеччини, Франції, Європи, а також, обрання до складу Міжнародної академії астронавтики (2001).

Учений – лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1989, 2004), премії ім. В. І. Вернадського НАН України (1986), заслужений діяч науки і техніки України (1997). Його удостоєно низки нагород: орден “За заслуги” II та III ступеня, Почесна Грамота Верховної Ради України, почесні відзнаки “За наукові досягнення” НАН України, “За заслуги в розвідці надр” Геологічної служби України, “Почесний працівник та ветеран космічної галузі України” Національного космічного агентства України, “Золотий знак” Спільки геологів України та ін.

До цього короткого нариса не ввійшла інформація про десятки експедиційних робіт, проведених ювіляром не тільки в усіх регіонах України, а й на Далекому Сході та в республіках Середньої Азії.

Протягом багатьох років було виконано конкретні дослідження з оцінювання методом математичного моделювання запасів питних і термомінеральних вод та проведено пошуки корисних копалин за допомогою аерокосмічних методів. Ювіляром проведено десятки експедиційних робіт не тільки в усіх регіонах України, а й на Далекому Сході та в республіках Середньої Азії. Матеріали, зібрані під час цих виїздів, стали надійним експериментальним підтвердженням теоретичних розробок.

Вадим Іванович організував і брав активну участь у відрядженнях у далеке зарубіжжя (Японія, Німеччина, Франція, Італія, Австрія та інш.), яких було понад тридцять, для участі в міжнародних наукових форумах і виконання спільних із зарубіжними колегами досліджень.

У рік свого 90-річчя та 65-річчя наукової діяльності ювіляр, як і завжди, багато і плідно працює, перетворюючи в реальні практичні досягнення ті наукові напрацювання, яким він присвятив своє життя. Усім, кому доводилося спілкуватися з ученим, відома його цілеспрямованість, ерудованість, уміння проводити дослідження на сучасному науковому рівні і доводити їх до практичних результатів. Широкий світогляд, почуття гумору, принциповість, реальна допомога тим, хто її потребує, – ось риси, які притаманні ювілярові.

Наукова громадськість, колеги, друзі щиро вітають Вадима Івановича з ювілеєм, бажають активного довголіття, творчої наснаги, нових досягнень.

Редколегія “Українського журналу дистанційного зондування Землі”